

HØJESTERETS DOM

afsagt onsdag den 14. april 2021

Sag 227/2018

(2. afdeling)

A,

B

og

C

(advokat Thomas V. Bonnor, beskikket for alle)

mod

Forsvarsministeriet

(advokat Peter Biering)

I tidligere instans er afsagt dom af Østre Landsrets 8. afdeling den 30. november 2018 (B-1427-16, B-1450-16 og B-2844-16).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jon Stokholm, Jens Peter Christensen, Henrik Waaben, Oliver Talevski og Ole Hasselgaard.

Påstande

Appellanterne, A, B og C, har nedlagt principal påstand om, at sagerne hjemvises til fornyet behandling af de udskilte spørgsmål.

De har som subsidiær påstand 1 påstået landsrettens dom ændret, således at indstævnte, Forsvarsministeriet, skal anerkende, at deres betalingskrav ikke er forældet, sådan at sagerne hjemvises til videre behandling i landsretten.

Som subsidiær påstand 2 har de påstået, at Forsvarsministeriet skal anerkende at have pligt til under nærværende domstolssagers behandling at tilvejebringe effektiv oplysning af deres rimeligt begrundede anførsler om tortur mv., subsidiært at Forsvarsministeriet skal anerkende

at have pligt til at foranledige en effektiv, officiel, uafhængig og særskilt undersøgelse af, om de har været udsat for tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Forsvarsministeriet har over den principale påstand om hjemvisning til fornyet behandling af de udskilte spørgsmål nedlagt påstand om, at sagerne ikke hjemvises. Over for de subsidiære påstande har Forsvarsministeriet gentaget sine påstande for landsretten om afvisning, subsidiært frifindelse.

Supplerende sagsfremstilling

Af et brev af 8. oktober 2019 fra det britiske forsvarsministerium til Forsvarsministeriet fremgår om de krav, der er rejst over for det britiske forsvarsministerium, bl.a. følgende:

"Iraq 2 and Iraq 3

I can confirm that, with regard to Mr B and Mr C, the position remains unchanged from that outlined in my letter of 1 August 2018; both claims were settled in 2012.

Leigh Day & Co brought compensation claims on behalf of over 900 Iraqis. These were predominantly brought in three tranches (two in 2010 and a final tranche in 2013). The Iraq 2 and Iraq 3 claimants' names and basic information (*viz.* the location, but not the nature, of the alleged ill-treatment) are included in Annex A to the second tranche. The relevant entries contain the information set out below...

<i>Name</i>	<i>Period of ill-treatment Alleged</i>	<i>Location of ill-treatment alleged</i>
C	01/10/2006-	(i) Assaulted at Claimant's home address (ii) Al-Shaibah Detention Facility (iii) Basra International Airport
B	27/05/2006- 13/03/2007	(i) Assaulted at Claimant's home address at Iraq (ii) Al-Shaibah Detention Facility

Iraq 5

With regard to Mr A, his claim (under the name A) appears as entry 205 in Annex to Claim Form 2 (also referred to as Claim Form B) under his third tranche. The relevant entries contain the information set out below...

<i>Claimant Name</i>	<i>Date of Incident</i>	<i>Date of Release</i>	<i>Location of alleged ill-treatment</i>
A	09/09/2003	20/10/2003	1. Camp Bucca

With regard the current status of this claim, I can confirm that the UK Ministry of Defence has settled this claim ...”

Af en mail af 4. december 2020 fra det britiske forsvarsministerium til Forsvarsministeriet fremgår desuden bl.a.:

”Further to our telephone conversation this morning, I can confirm that the claimant in the Iraq 5 case received £15,300 compensation from the UK Ministry of Defence. This appears consistent with the information that he and his wife gave to the Danish Court (where they stated that they had received the equivalent of USD 18,000).”

Forklaringer

Til brug for Højesteret er der afgivet forklaring af A, ..., ... og ...

A har forklaret bl.a., at han i 2003 blev anholdt af danske soldater i sit hjem i Al Medinah. Han kan ikke huske den præcise dato, men han mener, at det var en dag i slutningen af juli måned.

Han var umiddelbart før anholdelsen kommet hjem fra arbejde. Han skulle spise frokost og derefter hvile sig, idet han skulle arbejde igen om aftenen. Han boede dengang i et hus, som ikke var særligt stort. Der var en mindre stue, et værelse, et køkken og et badeværelse. Der var ikke nogen gård. Huset lå ud til gaden. Indgangen til huset førte direkte ind i stuen. Dørene var ikke låst. Det var omkring kl. 14, soldaterne kom ind. Hans familie lå og sov i stuen. Han sov på sofaen sammen med sin datter på ca. 1½ år, som lå på hans bryst. Han vågnede og så først soldaterne, da de stod i stuen. Det var danske soldater. Der var 4-5 mænd, som var hvide i huden. Han vidste, at det var danskere, fordi han kunne genkende deres ansigter. De havde kun danske styrker i Al Medinah. De kunne hver dag se dem komme og gå, bl.a. når de skulle til den lokale politistation. Han ved, hvordan det danske flag ser ud. Der var flag på uniformerne, men han var ikke opmærksom på uniformerne. Han kunne genkende soldaterne og er sikker på, at de var danske. De danske soldater kaldte ham ”A”. De spurgte, om han var ”A”, da de kom ind, hvilket han bekræftede. Han blev bagbundet, og de førte ham ud af huset. Hans kone og børn skreg. De slog ham ikke, men de trak ham og smed ham ind bag i deres bil. Der var ikke nogen sæder bagi. Han så, at der også var andre biler og andre soldater. Bilerne tilhørte de danske styrker, og der var kun danske soldater. Det hele tog kun omkring et minut.

Han blev ikke anholdt af irakisk politi. Han er helt sikker på, at det var danske soldater, der hentede ham. Han undrede sig også over, at det ikke var det irakiske politi, der kom. Han ved ikke, hvorfor han blev anholdt. Han har ikke deltaget i en demonstration og har ikke stjålet fra politistationen. Han respekterer mennesker og stjæler ikke. Det passer ikke, at der i hans hjem blev fundet ting fra politistationen, herunder en stjålet computer.

Bilen, han blev kørt væk i, var en stor Mercedes Jeep. De kørte hen til politistationen i Al Medinah. Her blev han ført ind i et lille værelse, hvor han var alene. Der var intet i værelset. Der var hverken vinduer eller lys, og der var helt mørkt. Politistationen var intakt og havde ikke været udsat for et attentat. Han var der i syv dage. De danske soldater kom forbi nogle gange kl. 1-2 om natten og bankede på døren. De kiggede på ham og gik ud igen. De sagde ”ok”, og han sagde også ”ok”. Han kan ikke forstå engelsk. Der var ikke nogen tolk. De spurgte ham ikke om noget. Hver gang de kom, græd han og håbede, at de ville få medlidenhed med ham og lade ham gå. Det irakiske politi gav ham en dyb skål, som han skulle bruge som toilet.

En dansk soldat, som han kender som ”Mr. I”, og to andre danske soldater kom og hentede ham fra politistationen i Al Medinah. ”Mr. I” var høj, kraftigt bygget, lys i huden og havde kort lyst hår. ”Mr. I” var ikke blandt dem, der anholdte ham. De tog ham til politistationen i Al Qurnah, hvor han var i tre dage. Han kendte godt dette sted. Han blev placeret i et lille fængsel sammen med andre fanger. De andre fanger var bange for ham. De var bange for, om han måske kunne være forbundet til den danske efterretningstjeneste. Han vil tro, at der var omkring 15 andre fanger i fængslet. De fik serveret mad om aftenen. Han blev ikke dårligt behandlet, mens han var i Al Qurnah.

Efter tre dage kom ”Mr. I” igen for at tage ham til et fængsel i Al Huwayr. Her blev han placeret i en lille enecelle på 2x3 meter. ”Mr. I” kom nogle gange om dagen sammen med 2-3 andre danske soldater. De danske soldater forskrækkede ham også om natten. Han spurgte hver gang om, hvornår han kunne komme ud. Han græd og bad om hjælp. Han talte på arabisk. ”Mr. I” kunne ikke forstå ham. Der var ingen tolk. Han fik mad af en irakisk politimand. Først efterfølgende fik han at vide, at det var hans familie, der havde sørget for mad til ham. Han var i Al Huwayr i ca. 21 dage. Der var både i Al Qurnah og i Al Huwayr adgang til et toilet. Der var dog ikke mulighed for at vaske sig. Det er rigtigt, at han blev fremstillet for en

dommer to gange, mens han var i Al Qurnah. Det var ikke dommeren, der besluttede, at han skulle til Al Huwayr. Han spurgte dommeren, hvorfor han var i retten, men dommeren vidste ikke, hvorfor danskerne var kommet med ham. Dommeren kunne ikke gøre noget. Det var danskerne, der havde ansvaret.

Efter opholdet i Al Huwayr blev han flyttet til Camp Bucca. Det var danske soldater, der transporterede ham derhen. Han kan ikke huske, om "Mr. I" var iblandt dem. Der var denne gang en tolk med. Da tolken fortalte ham, at de ville tage ham til Camp Bucca, begyndte han at græde. Han havde hørt om Camp Bucca, men ikke set lejren før. Han vidste ikke, hvor den lå. Han var bange for, at de ville henrette ham. De førte ham først hen til et telt, der var indhegnet af pigtråd, og her var han to dage. Derefter blev han placeret i "stilhedens telt", hvor man ikke måtte gøre noget som helst. Det var amerikanske soldater, der førte ham derhen. Inden da blev han vejret og målt, og de tog en blodprøve. Da han først blev afleveret til amerikanerne, så han ikke danske soldater, før de kom og hentede ham igen. I "stilhedens telt" var der 4-5 amerikanske soldater, der overvågede fangerne. Hvis nogen gjorde noget, de ikke måtte, blev de straffet. Man måtte ikke sige noget, og man skulle rejse sin hånd, hvis man skulle på toilettet. Da han kom til at sige højt, at han skulle på toilettet, blev han straffet. En af de amerikanske soldater bar ham hen til et lille jordhul, hvor han blev tvunget til at sidde med begge hænder foldet over hovedet. Han blev svimmel, da han gjorde det. Han fandt bagefter ud af, at nogen havde tisset på ham. Han kunne lugte det og mærkede, at det var varmt. Han kunne ikke se, hvem der gjorde det, da han havde øjnene rettet mod jorden og begge hænder på hovedet. Han ved ikke, hvad meningen var med hullet. Det blev brugt som en slags straf hos dem. Der var også andre former for straf. Soldaterne hældte vand på dem, og fangerne blev også skubbet, når de skulle hente vand. Under afhøringerne blev han slået. Der var tale om 2-3 slag på ryggen. Han græd meget, da de slog ham. Der var ikke nogen, der slog ham i øvrigt, mens han var i Camp Bucca. Han spurgte, hvorfor de havde fanget ham, idet han ikke havde gjort noget. De spurgte ham, hvorfor han havde slået på koalitionsstyrkerne. Han svarede, at han ikke kunne finde på at slå koalitionsstyrkerne, da han var et almindeligt og fredeligt menneske. De truede ham med, at han ikke ville få sin familie at se igen, hvis han ikke talte sandt. De behandlede ham ikke som et menneske, men som et dyr. De var meget hårde ved ham. Han fik ikke besøg i Camp Bucca. Det var en amerikansk base, og det var forbudt for alle at komme ind.

Det var amerikanske soldater, der behandlede ham dårligt i Camp Bucca. Han kunne genkende det amerikanske flag på deres uniformer. Der var ikke britiske soldater. Der var heller ikke danske soldater. Han har ikke tidligere sagt noget om jordhullet, hvor han blev tisset på, fordi han var flog over det. Det var en kvinde, der interviewede ham i forbindelse med udarbejdelsen af hans "Medical Report". Røde Kors hjalp ham med at sende et brev til hans familie, mens han var i Camp Bucca. Han fortalte ikke Røde Kors om, hvad han blev udsat for i Camp Bucca. Han var frygtelig bange for at sige noget til Røde Kors, fordi han var taget til fange af amerikanerne. Han bad dem bare sende et brev til sin familie. Der var ikke tid til at tale med Røde Kors, fordi alle ville have sendt noget til deres familie. Han kender ikke til Røde Kors attesten af 6. februar 2014 om hans tilfangetagelse.

Han kan ikke huske den præcise dato for, hvornår han blev løsladt fra Camp Bucca, men han var der sammenlagt lidt over en måned. "Mr. I" og to andre danske soldater kom og hentede ham. Han blev sat af på gaden ved sit hus. Hans kone blev så glad for at se ham, at hun græd. Hun vækkede med det samme alle børnene. De kiggede på ham og var meget chokerede. Han fandt ud, at nogle fra hans familie havde solgt hans lastbil, fordi de manglede penge. Det blev han meget ked af. De havde solgt den for 3 mio. irakiske dinarer, men der var kun ca. 700.000 tilbage.

Han har stadig mén efter tilbageholdelsen. Han har søvnproblemer. Han har også rygsmærter, og hans højre øje er dårligt. Han får ofte flashbacks. Det påvirker ham meget. Det er nogle frygtelige ting, han har oplevet. Når han ser politi eller uniformer, ryster han over hele kroppen. Han ved ikke, hvorfor det sker, men han bliver bange. Han arbejder i dag som kranfører. Han har det nogenlunde godt.

Han ville gerne klage over den behandling, han havde været udsat for, men han vidste ikke, hvordan han skulle gøre, herunder hvor han skulle henvende sig. Det er baggrunden for, at han først rejste sagen mod de danske myndigheder i 2016. Det var ikke så meget, fordi han var bange. Han henvendte sig tre gange på den danske base i Alkhoyout, men blev hver gang afvist. Han bad om at få sit id-kort tilbage. Han blev mødt af en tolk ved indgangen, der sagde til ham, at han skulle gå. Han mødte aldrig soldaterne. Han ville have klaget, hvis han kunne. Han henvendte sig ikke hos de irakiske myndigheder. Han henvendte sig heller ikke hos de britiske og amerikanske myndigheder. Han vidste, at det var danskere, der havde anholdt

ham. Det har han vidst lige siden anholdelsen. Han husker ikke at have mødt en dansk soldat på gaden efter episoden. Efter tilbageholdelsen løb han væk, hver gang han så en soldat. Han var bange for de danske soldater.

Han er ikke bekendt med, at han har rejst krav mod de britiske myndigheder, men hans irakiske advokat har fortalt ham, at han har fået 23 mio. irakiske dinarer fra de britiske myndigheder. Det svarer til ca. 17.000-18.000 USD. Han mener, at han fik beskeden i april 2020. Advokaten sagde til ham, at han havde fået pengene som erstatning. Han kender ikke til et advokatfirma, der hedder Leigh Day. Han kender ikke nogen, der hedder Æ eller Ø. Han kender U, som er hans advokat. Han kender ikke hans rigtige navn, men han kender ham som U. For kort tid siden kontaktede U ham i forbindelse med, at han skulle afgive nærværende forklaring i Beirut. Han fik tilsendt 1.554.000 irakiske dinarer via Western Union. Han ved ikke, hvem der sendte dem, men U adviserede ham om, at han skulle modtage pengene. Han har brugt pengene på at søge om visum til Libanon. U har hjulpet ham med at rejse sagen mod de danske myndigheder. Han ved ikke, hvem F er. Han ved ikke, hvem der har anlagt sagen på hans vegne i Danmark. Den eneste, som han har kontakt til, er U.

... har forklaret bl.a., at hun er gift med A. De har været gift i 23 år. Hun kan godt huske, da hendes mand blev tilbageholdt i 2003. Hun kan ikke huske præcist, hvornår det var, men hun mener, at det var i juli eller august. Det var om eftermiddagen, og de lå alle sammen og sov til middag i stuen. A sov på sofaen med deres datter på brystet. Pludselig kom soldaterne ind og pegede på A. De blev alle forskrækkede. Hun og børnene skreg. Soldaterne lagde hendes mand på maven på gulvet og bandt hans hænder, hvorefter de tog ham med ud. Han blev ikke slået eller sparket. Soldaterne var danske, og de sagde ikke noget. Hun kunne se, at de var danskere, fordi det danske flag var på deres biler. Hun mener, at der var 4-5 soldater, men hun er ikke helt sikker. De havde uniformer på, men hun lagde ikke mærke til, om der var flag på deres uniformer. Hun så kun flaget på bilerne. Der var ikke andre end danske soldater. Der var ikke irakisk politi. Hun så kun hvide soldater. Hun havde set danske soldater før, fordi de var i deres by. Der var i byen stationeret danske, britiske og amerikanske soldater. Hun fik ikke at vide, hvor A skulle hen. Der var ingen tolk.

Det var danske soldater, der anholdt hendes mand. Der var ikke nogen irakere. Hun ved ikke, hvorfor han blev anholdt. Hun havde hørt, at det havde noget med våben at gøre. Hun har

efterfølgende fundet ud af, at han var sigtet for at have deltaget i en demonstration og stjålet fra politistationen i Al Medinah. Det passer ikke, at der blev fundet stjalne ting fra politistationen i deres hjem, herunder en computer. Deres hjem var lille, og de havde slet ikke plads til flere ting.

Hun spurgte sin svoger, hvor A var blevet taget hen. Han fortalte hende, at A var tilbageholdt i Al Medinah. Han blev efterfølgende flyttet til Al Huwayr, hvor han, som hun husker det, var tilbageholdt i ca. 21 dage. To af A' brødre bragte ham mad. Hun hørte senere fra brødrene, at A var blevet taget til Camp Bucca. Hun ved ikke, hvordan brødrene fandt ud af, hvor han var. Hun kendte godt Camp Bucca. Hun prøvede at tage derhen sammen med A' mor for at besøge ham, men de blev ikke lukket ind. Der kom på et tidspunkt et brev fra A til hans brødre, mens han var tilbageholdt i Camp Bucca.

A arbejdede dengang i et bageri og beskæftigede sig også med transport af varer. Han havde en lastbil, som han brugte i den forbindelse. De solgte lastbilen, fordi de manglede penge. Det var en meget hård tid. Hendes far og mor kom og boede hos dem. A var ikke involveret i terrorisme. Han passede bare sit arbejde og hjem. Deres familie har ikke prøvet at true sig til løsladelse af A. Hun ved ikke, hvorfor nogen kunne finde på at lyve om, at familien er fremkommet med trusler.

A var væk i omkring 1-2 måneder. En aften kom han pludselig tilbage, og det var en overraskelse for dem. Hun kan ikke huske, hvilken måned det var. Da han kom tilbage, var han meget træt. Han talte ikke ret meget. Han havde forandret sig. Han havde fuldskæg, og man kunne næsten ikke kende ham. Det så ud som om, at han ikke havde spist i lang tid. Der var ikke synlige mærker efter slag, men han havde smerter i ryggen og skuldrene. Han har ikke fortalt hende meget om, hvad der er sket. Han kender hende og ved, at hun let bliver ked af det. Han var meget bange. Han sagde til hende, at han havde været bange for, at han ikke kom til at se familien igen. Hun spurgte om, hvad der var sket. Han bad hende om ikke at stille flere spørgsmål. Han ville ikke gøre hende og børnene kede af det.

A blev på et tidspunkt tilset af en læge på hospitalet i Al Medinah. Hun ved ikke, om han fik noget papir fra hospitalet. Hun sagde til ham, at han skulle klage, fordi han havde været fængslet for noget, som han ikke havde gjort. Han sagde, at han ville klage, men hun ved ik-

ke, hvad han gjorde ved det. Hun spurgte ikke ind til det. Hun ved ikke, hvorfor han først har rejst sagen mod de danske myndigheder i 2016. Han havde det dårligt.

A har det godt i dag. Han har fået arbejde i oliebranchen. Han bliver dog let træt og kan ikke lide at tale meget. Han har søvnproblemer. Han har ændret adfærd over for hende og børnene. Han er blevet mere utålmodig. Han er ikke aggressiv, men han kan ikke holde meget ud. Hendes datter, som ved anholdelsen sov på hendes mands bryst, er meget ustabil. En læge har sagt til hende, at det kan være, at hun har fået et traume fra episoden.

... har forklaret bl.a., at han er nabo til A. Han bor fire huse til venstre for det hus, hvor A blev tilbageholdt i 2003. Det er ca. 50 meter derfra. Han mener, at det skete i slutningen af juli. Det var meget varmt. Omkring kl. 14 hørte han nogen skrig udenfor, og han kunne endvidere høre lyden af biler. Der kom flere andre naboer ud. Det var ikke sædvanligt. Da han kom ud, var A allerede blevet ført ind i bilen. Han så nogle danske, militære biler køre væk. Der var danske flag på bilerne. Al Medinah var under beskyttelse af danske styrker dengang. Han så, at der var danske soldater. Danskerne kom normalt med irakisk politi. Han nåede ikke at se, om der også var irakisk politi den dag. Han mener, at der var i alt 8-9 biler. Det var militære køretøjer af mærket Mercedes Jeep. Han gik sammen med nogle andre hen for at trøste A' kone. Han sagde, at A ikke havde gjort noget forkert, og at de danske styrker var gode og ville løslade ham, så snart de fandt ud af dette. Han kendte de danske soldater, fordi de var i hans område. Danskernes kaserne lå tæt på, ca. 500-600 meter fra deres hjem. De besøgte folk i byen, herunder på markedspladsen. De kørte nogle gange forbi hans hus. Det var normalt at møde dem hver dag.

Hvis man bliver anholdt af irakisk politi, skal en tillidsmand for byens borgerne som regel være med. Det er tillidsmanden, der skal vise politiet, hvor den pågældende bor. Han ved ikke, hvorfor A blev tilbageholdt. Han kender ikke noget til en demonstration ved politistationen i Al Medinah, hvor der blev stjålet nogle ting. Han har ikke hørt, at der har været mistanke om, at A var terrorist eller havde stjålet fra politistationen.

... har forklaret bl.a., at han er bror til A. De er seks brødre i familien. Han arbejder i et bageri i Al Medinah, hvor han bor. Han bor lige over for det hus, hvor A blev tilbageholdt i 2003. Han kan ikke huske, hvilken dag det skete, men han mener, at det var i august måned. Han var

på vej hjem fra bageriet, som ligger tæt på, hvor de bor. Det var omkring kl. 14. Der kom nogle danske, militære biler af mærket Mercedes. Der var 6-8 biler. Han blev bange. Han vidste ikke, hvad de ville. De danske soldater spurgte ham, hvor A boede, og han pegede hen på huset. De brugte navnet "A". Der var umiddelbart ikke andre til stede, som soldaterne kunne spørge. Han vidste, at det var danske soldater, fordi han kunne kende dem. De danske soldater holdt til i byen ikke langt fra deres hjem. Han lagde ikke mærke til, om også irakisk politi var til stede. Det, han så, var danske soldater. Soldaterne gik hen mod A' hus. Døren var åben, og de gik bare ind. De fulgte A ud. De havde bundet hans hænder. De holdt ham på armene. De løftede ham og satte ham om på ladet af en bil. Ladet var dækket af en teltdug, der kunne lukkes med en lynlås. Selve anholdelsen tog kun ca. 2 minutter. Det foregik stille og roligt. Han ved ikke, hvorfor A blev anholdt. Han har hørt om en demonstration, hvor politistationen blev plyndret, men A deltog ikke i demonstrationen. Det passer ikke, at der i A' hus blev fundet stjalne ting fra politistationen, herunder en computer.

Soldaterne kørte væk, og han gik ind til A' familie, som sad og græd. Han fortalte sin mor, at de havde taget A. De vidste ikke, hvor A var blevet ført hen. Efterfølgende fik de at vide, at A var blevet taget til politistationen i Al Medinah. Senere blev A flyttet til en politistation i Al Huwayr. A var også i Al Qurnah noget af tiden. Han bragte mad til A i Al Huwayr. Da han en dag skulle bringe mad til A, var han der ikke. Han spurgte politiet i Al Huwayr, hvor A var, men de sagde ikke noget. Efter nogle dage fik han at vide, at A var i Camp Bucca. Hans mor prøvede at besøge A i Camp Bucca, men blev afvist.

Der gik ca. 2 måneder, før A blev løsladt. Det var enten i oktober eller begyndelsen af november. Han var den første person, der mødte A efter løsladelsen. Han stod uden for ved siden af sin bil. Det var kl. 22 om aftenen. A kaldte på ham. Han kunne godt kende A, men han havde tabt sig og forandret sig lidt. A fortalte ham ikke om, hvordan han var blevet behandlet i Camp Bucca. Han har kun fortalt, at han havde haft det hårdt under tilbageholdelsen, men ikke detaljeret om, hvad han har oplevet. A sagde, at han havde tænkt sig at klage, fordi han ikke havde gjort noget forkert. A vidste imidlertid ikke, hvordan han skulle gøre. Han mener ikke, at A var bange, for han havde jo ikke gjort noget. A har ikke været involveret i terrorisme. Han tror, at tilbageholdelsen havde noget at gøre med en demonstration. Han ved ikke, om A har søgt råd hos andre om at klage.

Anbringender

A, B og C har supplerende anført navnlig, at landsretten bevidst har undladt at tage stilling til deres krav om godtgørelse begrundet i Forsvarsministeriets (auditørkorpsets) mangelfulde efterforskning af sagerne. Dette krav kan ikke anses for forældet, da auditørkorpsets undersøgelser først blev afsluttet i 2018. Desuden forholdt landsretten sig passivt i flere måneder over for en anmodning om retsmedicinske undersøgelser og tog først stilling til anmodningen, da det stod klart, at undersøgelserne ikke kunne gennemføres uden udsættelse af hovedforhandlingen. Landsretten afholdt endvidere et retsmøde alene med Forsvarsministeriets advokat, som på mødet bl.a. fremsatte indsigelser mod yderligere vidneførsel. Endelig har landsretten tilladt, at Forsvarsministeriet tilbageholdt oplysninger om potentielt væsentlige militære vidner. De nævnte forhold begrundes, at sagerne skal hjemvises til landsretten med henblik på fornyet behandling af de udskilte spørgsmål.

Forsvarsministeriet har supplerende anført navnlig, at betingelserne for hjemvisning i retsplejelovens § 369, stk. 1, ikke er opfyldt. Det retsmøde, hvor alene ministeriets advokat mødte, var et berammelsesmøde, og det var først efter et nyt retsmøde, hvor begge advokater deltog, at landsretten traf en række procesledende beslutninger. Behandlingen i landsretten har heller ikke i øvrigt været behæftet med fejl eller mangler, der kan føre til hjemvisning til landsretten. Det vil være forbundet med unødigt og uforholdsmæssigt ressourcespild, hvis de udskilte spørgsmål på ny skulle vurderes af landsretten. Der er heller ikke grund til at tro, at det vil føre til et andet resultat.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagernes baggrund og problemstilling

Sagerne angår for Højesteret, om de godtgørelseskrav, der er fremsat mod det danske forsvar i anledning af påståede overgreb i Irak, er forældet, og om Forsvarsministeriet har pligt til at gennemføre yderligere undersøgelser af de påståede overgreb.

Under hovedforhandlingen har A, B og C anmodet om, at sagerne bliver genoptaget efter retsplejelovens § 346 med henblik på at opfordre Forsvarsministeriet til at fremlægge

yderligere oplysninger. Højesteret finder, at der ikke er grundlag for at imødekomme anmodningen.

Om hjemvisning til fornyet behandling

Højesteret finder, at der ikke er anført forhold, der kan begrunde, at sagerne bliver hjemvist til landsretten til fornyet behandling af de spørgsmål, der er afgjort ved den indankede dom. Påstanden om at hjemvise sagerne til fornyet behandling tages derfor ikke til følge.

Om retlig interesse samt lov og ærbarhed

Højesteret tiltræder, at oplysningerne om, at appellanterne allerede har modtaget godtgørelse af det britiske forsvarsministerium, ikke giver tilstrækkeligt grundlag for at afvise eller frifinde for de nedlagte påstande om godtgørelse med henvisning til manglende retlig interesse eller Danske Lov 5-1-2 om lov og ærbarhed.

Om pligt til at foretage undersøgelse

Påstanden om Forsvarsministeriets pligt til under sagernes behandling at tilvejebringe effektiv oplysning af de rejste anklager om tortur mv. er reelt en anmodning om fremlæggelse af bevismidler under retssagernes behandling. En sådan anmodning kan ikke fremsættes og behandles som en påstand, og det tiltrædes allerede derfor, at påstanden er afvist.

Højesteret tiltræder, at påstanden om, at Forsvarsministeriet skal foranledige en effektiv, officiel, uafhængig og særskilt undersøgelse, ikke er afvist.

Forsvarets Auditørkorps har foretaget efterforskning af de påståede overgreb. I efterforskningen er indgået bl.a. oplysningerne i de indleverede stævninger fra A, B og C, forklaringer fra personer, som deltog i de pågældende operationer, samt en række dokumenter, der vedrører de pågældende tilbageholdelser. Auditørkorpsen har efterfølgende truffet afgørelser om at indstille efterforskningen med den begrundelse, at der ikke er rimelig formodning om, at der er begået strafbare forhold, der forfølges af det offentlige.

Herudover er der under landsrettens behandling fremkommet bl.a. forklaringer eller andre oplysninger fra de pågældende selv samt en række andre forklaringer og dokumenter. Landsretten har på dette grundlag vurderet, at beskrivelserne af at have været udsat for de påståede

overgreb fremstår helt utroværdige. Højesteret finder, at der heller ikke efter det, der er fremkommet for Højesteret, er grundlag for at nå til en anden bevisvurdering. Det bemærkes herved, at beskrivelserne af de påståede overgreb – herunder at arrestationerne af dem skulle være udført af danske soldater – er modsagt på centrale punkter af militære og retlige dokumenter, der vedrører de pågældende tilbageholdelser, og af vidneforklaringer afgivet af en række involverede personer i det danske forsvar. Bevisførelsen har således vist bl.a., at arrestationen af A blev udført af irakisk politi, og at arrestationerne af B og C blev udført af britiske soldater.

Det følger af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at staten har pligt til at foretage en effektiv undersøgelse af en rimeligt begrundet klage ("arguable claim" eller "credible assertion") om overtrædelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3, jf. bl.a. dom af 28. oktober 1998 i sag nr. 90/1997/874/1086 (Assenov mod Bulgarien), præmis 102, dom af 24. marts 2011 i sag nr. 23458/02 (Giuliani og Gaggio mod Italien), præmis 302, og dom af 26. januar 2021 i sag nr. 733313/17 og 20143/19 (Zličić mod Serbien), præmis 103.

Da de rejste anklager om tortur eller anden behandling i strid med Menneskerettighedskonventionens artikel 3 som anført fremstår helt utroværdige, finder Højesteret, at Menneskerettighedskonventionen og den nævnte praksis er uden betydning for spørgsmålet om pligten til at foretage yderligere undersøgelser. Højesteret tiltræder herefter, at Forsvarsministeriet ikke har pligt til at foranledige en særskilt undersøgelse af, om A, B og C har været udsat for de påståede overgreb.

Om forældelse

Højesteret tiltræder af de grunde, som landsretten har anført, at der efter forældelseslovens § 30, stk. 1, sammenholdt med lovens § 3, stk. 1 og 2, og med den tidligere 1908-lovs § 1, nr. 5, § 2 og § 3, er indtrådt forældelse af As krav om godtgørelse den 14. oktober 2008 samt af Bs og Cs krav om godtgørelse den 1. januar 2011. Det tiltrædes desuden, at forældelseslovens § 14, stk. 1, er uden betydning for forældelsesspørgsmålet. Højesteret tiltræder herefter, at der i alle tre sager var indtrådt forældelse af de fremsatte godtgørelseskrav efter forældelsesloven, inden sagerne blev anlagt i 2016.

Der er på baggrund af Menneskerettighedsdomstolens praksis ikke grundlag for at antage, at det i sig selv er i strid med Menneskerettighedskonventionens artikel 3, 6 eller 13 at anvende nationale regler om forældelse i forhold til godtgørelseskrav, der bliver rejst i anledning af påståede overgreb om tortur eller anden behandling omfattet af konventionens artikel 3. I stedet må der ved en stillingtagen til foreneligheden med konventionen foretages en konkret vurdering af, om det vil være proportionalt at anse kravet for forældet efter nationale forældelsesregler, jf. bl.a. Menneskerettighedsdomstolens dom af 17. september 2014 i sag nr. 10865/09 m.fl. (Mocanu og andre mod Rumænien), præmis 274-276, og dom af 29. januar 2019 i sag nr. 23226/16 m.fl. (Nikitin og andre mod Estland), præmis 141-142.

På baggrund af bevisvurderingen, hvorefter beskrivelserne af de påståede overgreb fremstår helt utroværdige, finder Højesteret, at Menneskerettighedskonventionen og den nævnte praksis er uden betydning for forældelsesspørgsmålet.

Der opstår efter det ovenfor anførte ikke spørgsmål om godtgørelse for utilstrækkelig undersøgelse og dermed heller ikke spørgsmål om forældelse af en sådan godtgørelse.

Konklusion

Højesteret stadfæster dommen.

Sagsomkostninger

Med hensyn til sagsomkostninger bemærkes, at advokat Thomas V. Bonnor har været beskikket i medfør af retsplejelovens § 259, stk. 3. Højesteret finder, at A, B og C skal betale hver 200.000 kr. i sagsomkostninger for Højesteret til Forsvarsministeriet. Ved fastsættelsen af beløbet er der lagt vægt på sagernes karakter, udfald og forløb.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal A, B og C betale hver 200.000 kr. til Forsvarsministeriet.

De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afgørelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.